

Egentligen

Det börjar med en enkel förfrågan om en ledig plats. Men det utvecklas snabbt till en hetsig diskussion om när och hur man är tillräckligt norsk. För, som busschauffören frågar; vart kommer passageraren ifrån – egentligen?

En vardagssituation som blottlägger och engagerar – lättillgänglig och angelägen; smart i kort format!

Rek för åk 7 t.o.m. gymnasiet

INTRODUKTION

Egentligen visar att stor och viktig film kan komma i små och anspråkslösa förpackningar!

Filmen utspelar sig i en vardaglig miljö, bland icke namngivna karaktärer som möts av en slump och blir deltagare i en situation som varar lika länge som filmen pågår. Berättarspråket är rakt och utan onödiga klipp eller kameravinklar som stör känslan av autenticitet.

Inför visningen kan det vara bra att informera eleverna om att filmen är kort – men händelserik. De behöver vara på alerten och hänga med för handlingen eskalerar fort och även om filmen utspelas i en sluten scen så berättar den om något betydligt större.

VARDAGSRASISM OCH MIKROAGGRESSIONER

Egentligen utspelar sig i en vardaglig miljö, bland icke namngivna karaktärer som möts av en slump och blir deltagare i en situation som varar lika länge som filmen pågår. Berättarspråket är rakt och utan onödiga klipp eller kameravinklar som stör känslan av autenticitet.

Genom sin form och tematik belyser *Egentligen* att rasism inte bara handlar om avsiktliga kränkningar och aggressioner – den kan också ta sig uttryck i små, vardagliga situationer.

Ibland används just begreppet "vardagsrasism" för att synliggöra när människor behandlas anorlunda på grund av hudfärg, religion, språk eller bakgrund, ofta utan att den som uttrycker det ens tänker på det. Det kan vara kommentarer, frågor eller handlingar som får den andra personen att känna sig utanför eller ifrågasatt.

Man kan också tala om "mikroaggressioner", i relation till aggressioner. Mikroaggressioner förmedlar underförstådda nedsättande budskap till marginaliserade och historiskt förtryckta befolkningsgrupper.

Mikroaggressioner försvaras ofta med att handlingen inte var avsedd att vara aggressiv. Frågan "vart är du ifrån, egentligen?" är ett bra exempel på en mikroaggression.

- Varför kallas det för "vardagsrasism"? Riskerar benämningen att spela ner betydelsen av det, eller understryker det tvärtom hur utbredd problemet är? Diskutera!

- Vad är det den gravida kvinnan gör som kan uppfattas som en mikroaggression eller ett uttryck för vardagsrasism? Vad gör hennes agerande problematiskt?

- Hon inser själv att hennes agerande kan uppfattas kränkande, och vill rätta till situationen. Vad ville hon ha sagt med att hon röstar socialistiskt? På vilket sätt blev det i sig problematiskt och något som hon kände sig manad att be om ursäkt för igen?

Kvinnan på raden bakom den gravida kvinnan säger att det "kunde ha hänt vem som helst". Men lägger sen till att "man kan ju inte förutsätta att du pratar norska", riktat till mannen som blir filmens ofrivilliga huvudperson.

- Kvinnan bakom säger att "man" "ju" inte kan förutsätta... Varför gör hon anspråk på att uttrycka en allmän ("man") och självklar ("ju") ståndpunkt?

Den gravida kvinnan försöker protestera – det var ju inte så att hon antog att han inte pratade norska, och hon håller heller inte med om att det vore rimligt att ifrågasätta det. Snart lägger sig ytterligare personer i samtalet, som engagerar alla

Koppling till läroplanen, Lgr22

Exempel på relevans inom grundskolan. Notera att filmen också passar utmärkt inom gymnasiet, där frågor och resonemang kan utvecklas och fördjupas.

SAMHÄLLSKUNSKAP åk 7-9

Individer och gemenskaper

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.
- Migration till, samt integration och segregation i Sverige i dag.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Politiska ideologier och skiljelinjer mellan politiska partier i Sverige.
- Var olika beslut fattas ett exempel på hur besluten påverkar individer, grupper och samhället i stort. Individers och grupperns möjligheter att påverka den demokratiska processen.

Rättigheter och rättsskipning

- Kränkningar av de mänskliga rättigheterna i olika delar av världen och internationellt arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

Information och kommunikation

- Hur media produceras, distribueras och konsumeras samt vilka möjligheter och svårigheter det kan innebära för mediernas roll i ett demokratiskt samhälle.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.

Granskning av samhällsfrågor

- Lokala, nationella och globala samhällsfrågor och olika perspektiv på dessa.
- Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

ORD OCH BEGREPP

Attityd
Autenticitet
Diskriminering
Etnisk profilering
Exkludering
Fördom
Härskarteknik
Identitet
Inkludering
Likabehandling
Makt
Marginaliserad
Mikroaggression
Norm
Normkritik
Perspektiv
Rasifiering
Rasism
Representation
Strukturell rasism
Särbehandling
Tillhörighet
Vardagsrasism

utom den de pratar om. Det uppstår en alla mot en-situation (även om vissa försöker försvara mannen och hans tillhörighet och "norskhet").

- Vad menas med stereotypisering? Hur förekommer det i filmen?
- Hur skulle situationen ha förändrats om personerna på bussen hade vänt sig direkt till mannen i centrum för diskussionen?
- Vad gör det med en människa att bli diskuterad som om hen inte vore där?
- Har du sett liknande mönster i vardagen – på skolan, på jobbet eller i media – att någon blir pratad "över huvudet" på? Var / när och hur upplevde du situationen?
- Kan man vara positiv till migration och mångfald och stå upp för människor lika värde och rätt – men ändå vara rasist? Vad innebär rasism, egentligen?
- Finns det skillnad mellan avsikt och effekt – spelar det någon roll om kommentaren inte var "menad så"?

INDIVID OCH SAMHÄLLE

Mikroaggressioner kan se ut som små, individuella handlingar – en kommentar, en blick, ett "missförstånd". Men mikroaggressioner kommer från normer och föreställningar som finns i samhället. När någon säger: "Vart kommer du ifrån, egentligen?" så uttrycker det en tanke om att "svenskhets" eller "norskhet" ser ut på ett visst sätt.

På så sätt kan vi förstå mikroaggressioner som "små sprickor i vardagen" som visar på de större strukturerna. Individens agerande är alltså inte frikopplat från strukturen – tvärtom, både uttrycker och upprätthåller individens beteenden strukturella synsätt och normer.

"Strukturell rasism" betyder att orättvisor inte bara handlar om enskilda människors fördomar eller handlingar, utan är inbyggda i system, normer och institutioner i samhället.

- Är det som sker i filmen förankrat i strukturell rasism, anser du? Varför / varför inte?
- Kan små vardagliga handlingar (till exempel att

säga ifrån mot ett antagande) bidra till att förändra stora strukturer? Varför / varför inte?

- Varför tror du att det kan vara svårt att upptäcka strukturell rasism om man själv inte drabbas?
- I arbetslivet kan strukturell rasism till exempel innebära att två CV:n med samma meriter får olika respons beroende på den arbetssökandes namn. I film och media kan strukturell rasism innebära att vissa grupper syns oftare i stereotypa roller eller i negativa sammanhang. Vad kan strukturell rasism innebära i skolan?
- Vilka exempel på strukturell rasism har du hört om eller sett i nyheterna?
- Om strukturerna förändras (t ex genom nya lagar, representation i media, mer inkluderande språk etc) – hur påverkar det individernas vardagliga handlingar?
- Vem bär ansvaret för förändring: den enskilda personen eller samhället som helhet? Eller båda?
- Är det möjligt att själv vara en del av ett strukturellt problem utan att vilja det? Hur i så fall?

• Kan ett samhälle vara "färdigt" med rasism, eller är det något som alltid måste bevakas och diskuteras? Motivera!

FILM OCH FÖRÄNDRING

Film – liksom annan konst och kultur – är mer än underhållning. Den kan fungera som en spegel av samhället, men också som ett fönster mot andra verkligheter. Genom berättelser, bilder och känslor kan film synliggöra sådant vi annars inte lägger märke till, ge oss nya perspektiv på vardagliga situationer och utmana de normer vi tar för givna. En kortfilmsscen kan få oss att känna starkare än en lång debattartikel, och en välberättad historia kan förändra hur vi ser på både oss själva och på andra. På så sätt kan film bidra till att påverka attityder – och i förlängningen också praktiker – i samhället.

- Hur lyckas filmen säga så mycket på så kort tid?
- Vad gör dialogen realistisk – och när blir den medvetet tillspetsad för att avslöja strukturer?
- Kan film förändra hur människor tänker och

agerar? Hur? Har du själv sett någon film som påverkat din syn på världen? Vilken och varför?

- Vad kan film uttrycka som en nyhetsartikel eller en skolbok inte kan?
- Varför är det viktigt *vilka* historier som berättas – och *vem* som får berätta dem?
- Hur påverkas våra bilder av olika grupper i samhället av vilka roller de oftast får i film och TV?
- Hur hade du upplevt situationen i filmen om du själv varit med på bussen? Vad skulle du ha sagt eller gjort?
- Vilket ansvar har vi som åskådare när vi ser orättvisor i vardagen?
- Tror du filmen kan få någon att se rasism på ett nytt sätt? Varför / varför inte?

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Sånn egentlig
Regi: Rikke Gregersen, Det Spadiske
Filmkollektivet
Land: Norge
Speltid: 5 min
Tal: Norska
Text: Svenska
Tillgängliga format: VOD

Bokning

Smorgasbord Picture House
log@smorgasbordpicturehouse.se

Mer information, trailer och översikt:
www.smorgasbordpicturehouse.se/pedagog